

АСИМЕТРИЯ ВЛАДИ В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Статтю присвячено дослідженню асиметрії влади в сучасній системі міжнародних відносин. Система міжнародних відносин як і будь-яка соціальна система стикається як з асиметрією, так і з проблемою влади, яка є однією з фундаментальних у сфері соціально-гуманітарного пізнання. Проаналізовано основні підходи щодо визначення феномена влади. Обґрунтовано думку про те, що асиметрія влади в міжнародних відносинах є об'єктивною реальністю, а не абстрактною категорією. З'ясовано лінію зовнішньополітичної поведінки держави в умовах асиметрії влади в міжнародній системі координат. Асиметрія влади – нерівномірний розподіл влади між учасниками міжнародних відносин призводить до домінування декількох держав, які володіють більшими індексами могутності, ніж інші. При визначенні влади держави у світовій політиці визначальним залишається матеріально-силовий фактор, який чітко простежується і на сучасному етапі розвитку. За умов домінування у світовій політиці групи великих держав зростає складність і неоднозначність відносин суб'єктів світової політики, відзначених асиметричністю влади і взаємозалежністю націй. Влада провідних держав часто підтверджується їх величезною роллю в міжнародних інститутах і форумах. Асиметричний розподіл влади призводить до формування прав і правил регулювання взаємодії між державами, в рамках якого держави змагаються як за збереження геополітичного статус-кво, так і свого глобального впливу. Зазначено, що асиметрія влади в міжнародних відносинах так чи інакше проявляється в зусиллях окремих держав, спрямованих на трансформацію інститутів і всієї міжнародної системи з метою реалізації своїх інтересів. Нерівність володіння владою породжує асиметричність взаємодії. Від рівня влади залежить стратегія поведінки держави на міжнародній арені. Залежно від владно-силових ресурсів держава у протистоянні з іншою вдається до широкого діапазону дій. Загалом в умовах єдиної глобальної системи міжнародних відносин держави вкрай асиметрично володіють владою, характерною рисою якої є її ієрархічність, що передбачає обов'язковий поділ за рівнями домінування.

Ключові слова: асиметрія, влада, міжнародні відносини, держава, владно-силовий ресурс, суб'єкт.

Постановка проблеми. Особливістю сучасної системи міжнародних координат є крайня неоднорідність її головних елементів (держав). Вона базується на органічному поєднанні військової, економічної, політичної та ідеологічної влади різних країн. Розглядаючи держави як центральні, осьові елементи цієї системи і як основний об'єкт аналізу, слід звернути увагу на величезну кількість асиметрій, яка існує між ними, адже «світ представляє собою симбіоз близько двох сотень неоднакових країн з різним рівнем формаційного, тобто соціального і економічного розвитку» [2, с. 3].

Міжнародне співтовариство, організоване за горизонтальним принципом, є відносно анархічною системою з високим ступенем асиметричності і концентрації влади. Нерівномірний розподіл влади, збільшення числа асиметричних загроз на початку XXI століття, обмеженість ступеня вивчення досліджуваної теми у вітчизняній літературі актуалізує необхідність осмислення асиметрії влади в міжнародних відносинах.

Мета статті – визначити сутність асиметрії влади в міжнародних відносинах, проаналізувати основні підходи щодо визначення феномена влади і розкрити зовнішньополітичну поведінку держави в умовах нерівномірного розподілу влади в міжнародній системі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У політологічній літературі накопичено істотний концептуальний досвід дослідження поняття влади.

При дослідженні проблематики було використано в основному інтелектуальний продукт зарубіжних учених-політологів, які зробили суттєвий внесок у розробку концепції влади. З доволі

великої кількості праць можна виділити тематичні напрацювання М. Вебера, Б. Рассела, П. Блау, Х. Арндта, Р. Даля, Р. Арона, Д. Болдуїна, Г. Моргентау, Р. Кеохейна, Дж. Ная, Х. Лассуела, Т. Парсонса, Д. Істона, Р. Гілпіна, П. Бекрека, М. Беретца, С. Льюкса та ін.

Вартісним для аналізу проблематики є дослідження американського політолога Б. Уомака, одного з провідних дослідників асиметрії в міжнародних відносинах. Теоретичні розробки Б. Уомака фахівця в області дослідження асиметрії китайсько-в'єтнамських відносин, забезпечують з огляду на поглиблене вивчення конкретних асиметричних відносин, розуміння такого складного явища в міжнародних відносинах як асиметрія. Але у масштабних дослідженнях Б. Уомака не всі смислові грані проблеми визначені і вимагають подальшої розробки [20].

У вітчизняному політологічному дискурсі дослідження проблеми знаходиться у стані теоретичної розробки. Зусилля вітчизняних науковців в основному зосереджуються на вивченні окремих аспектів асиметрії влади в міжнародних відносинах, їх напрацювання можна розглядати як вагомий внесок у дослідження проблематики.

Загалом тема з огляду на комплексний характер залишається малодослідженою і знаходиться на перетині проблемних питань в теорії міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система міжнародних відносин як і будь-яка соціальна система стикається як з асиметрією, так і з проблемою влади, яка є однією з фундаментальних у сфері соціально-гуманітарного пізнання.

В міжнародних відносинах поняття асиметрія і влада є предметом гострих наукових дискусій. Поняття влади в міжнародних відносинах може на перший погляд сприйматися як щось самоочевидне, що не викликає особливих сумнівів і не потребує ретельного дослідження.

Існує чимале розмаїття теорій, концепцій, підходів щодо розуміння категорії «влада». В науковій літературі багатогранне поняття «влада» має досить широке коло значень, серед яких варто виділити: володіння ресурсами, сила, авторитет, вплив дією на кого-небудь, здатність змусити кого-небудь зробити те, що по своїй волі він би не зробив. Але приходиться констатувати, що здійснити широкий аналіз всієї проблематики влади в міжнародних відносинах неможливо в силу обмежених рамок дослідження.

Одними з найпоширеніших підходів до визначення сутності та змісту влади в міжнародних відносинах вважаються атрибутивний (ресурсо-орієнтований) і поведінковий (біхевіористський) підходи.

У рамках реалістичної парадигми влада в цілому розуміється як певний набір ресурсів – в основному виключно військових і економічних, які дозволяють державі мати владу над іншими. Саме від розподілу цих можливостей залежить імовірність конфлікту та співпраці.

Військові можливості були, безумовно, першим критерієм влади, який використовувався при аналізі міжнародних відносин разом з такими критеріями, як територія, природні ресурси, демографія. Як один з головних чинників, що визначають владу завжди виділяли економіку.

Американський політолог Б. Уомак зазначає, що в концептуалізації влади в міжнародних відносинах було досягнуто значного прогресу з часу виведення Р. Далем класичної формули влади, яка полягає в тому, що «А має владу над В настільки, наскільки може змусити В зробити те, чого в іншому випадку не став би робити» [20, с. 28]. Саме це трактування в рамках поведінкового підходу стало початковою основою багатьох концепцій влади.

Отже, йдеться про те, що влада завжди конкретна і її просторовий горизонт проявляється тільки в рамках певної взаємодії акторів [6, с. 202–203].

В будь-якому випадку владу можна розглядати як відносну величину, оскільки владу одного актора можливо виміряти лише по відношенню до іншого.

Видатний французький філософ, політолог, соціолог Р. Арон зазначає, що тільки незначна кількість понять застосовуються так часто і так хибно розуміються, як поняття влади. Для Р. Арона влада на міжнародній арені – це здатність політичної одиниці нав'язати свою волю іншим одиницям. Влада – це не абсолют, а відносини між людьми [4, с. 58].

В політологічній літературі термін «влада», попри різновекторні дефініції в основному трактується як здатність держави впливати на поведінку іншої держави в бажаному для себе напрямку, тобто держава використовує свої матеріальні ресурси, щоб змусити іншу державу здійснювати дії всупереч її волі. Така концептуалізація влади є досить поширеною і дає певною мірою ключ до розуміння поняття «влада» в міжнародних відносинах. Загалом ця інтерпретація у руслі реалістичної парадигми стала традиційним розумінням влади.

Владні відносини (панування-підкорення) та реляційні характеристики влади є важливими компонентами для визначення асиметрії в міжнародних відносинах. Категорія «асиметрія» в останні

роки стала досить вживаною у політологічному дискурсі. Асиметрія насамперед описує конкретні основи відносин між акторами з нерівнозначними матеріальними потенціалами.

У теорії міжнародних відносин симетрія і асиметрія тісно пов'язані з відносинами матеріальної влади. Цілком логічним є те, що симетричні відносини засновані на рівних можливостях, тоді як в основі асиметричних відносин лежить принцип нерівномірності, диспропорції, тобто нерівний розподіл матеріальних ресурсів.

Важко заперечити той факт, що поняття симетрії та асиметрії зводиться до питання як про владу, так і про рівність або нерівність владних відносин.

Основоположним елементом різних форм відносин між державами безумовно є влада, в основу якої закладено визнання асиметрії між суб'єктами взаємодії [17].

Влада є квінтесенцією міжнародно-політичних відносин, які є по суті владними. Суб'єкти міжнародних відносин виробляють і акумулюють владно-силовий ресурс та використовують його для досягнення своїх національних інтересів, об'єктивним наслідком чого постає певний розподіл влади. Нерівномірність в накопиченні суб'єктами владно-силових ресурсів призводить до асиметрії владної конфігурації і відповідно до ранжування держав від великих до малих.

Відомий американський політолог Д. Істон зазначав, що «політика є розподільчим різновидом суспільної діяльності. Оскільки ж розподіл влади неминуче нерівномірний (завжди були і будуть слабші та сильніші держави), то необхідно виокремлювати «центри сил», де накопичується владний ресурс. Взаємне розташування кількох таких «центрів» komponує силову конфігурацію, яка має горизонтальний (між «центрами сил») та вертикальний («центри сил», взяті у співвідношенні з рештою слабших держав) виміри. За формою, силова конфігурація може бути однополюсною, двополюсною (біполярною) та багатопольною» [1, с. 147].

Без науково обґрунтованого підходу до розуміння ролі силових потенціалів основних учасників міжнародних відносин, так само як і без розгляду їх ієрархії виявити асиметрію влади міжнародних відносин надзвичайно складно.

Одним з наслідків сучасних глобальних трансформацій стало формування асиметричної поліполярності, що веде до нового перерозподілу світової влади і формування нових центрів сили і стратегічних союзів, конкуренція між якими за вплив на світові процеси постійно зростає.

Сучасна практика міжнародних відносин свідчить про формування відносин між державами здебільшого в асиметричному форматі.

Навіть між великими державами, які хоча і належать до одного типу існує суттєва асиметрія силових ресурсів. Вони певною мірою відрізняються одна від одної за низкою якісних та кількісних показників. Звісно конкурувати на рівних зі США у військовому, економічному, політичному відношенні поки, що не здатна жодна інша велика держава (Велика Британія, Франція, Росія, КНР – постійні члени Ради Безпеки ООН).

Як зазначає американський політолог Б. Уомак: «Внесок теорії багатопольності полягає не в тому, щоб поставити під сумнів відносну потужність Сполучених Штатів, а в тому, щоб стверджувати, що їхня відносна потужність не означає контроль над іншими». Б. Уомак вважає, що США, ставши глобальним полюсом сили в другій половині XX ст. в довгостроковій перспективі не зможуть успішно нав'язувати своєї волю світовій спільноті. А це означає, що відносна сила не рівна абсолютній силі. Сьогодні чимала кількість міжнародних організацій не знаходяться під контролем США, і їхня участь у світових справах поступово зростає. Держави середнього діапазону і регіональні асоціації, такі як Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), можна також розглядати як силові центри [19].

Не можна не помітити, що на тлі домінуючої ролі євроатлантичного системного ядра спостерігається посилення елементів незалежної поведінки середніх за потенціалом держав, які беруть активну участь у регіональних коаліціях. В міжнародних системах регіонального характеру формуються також різні конфігурації у відносинах між державами, що не виключають ієрархічних відносин, домінування, рівноправності, протистояння позицій і поглядів.

Постання нових силових центрів (Китай, Росія, Індія та Бразилія) зумовлює перегляд традиційного геополітичного поділу світу на центр і периферію і може поставити під сумнів домінування євроатлантичного блоку держав. Нові полюси сили, володіючи високим рівнем силових можливостей, спроможні визначати поточний розвиток міжнародних відносин і здійснювати різні ступені впливу в межах міжнародної системи.

Конфігурації міжнародної системи – однополярність і багатопольність є похідними від розподілу влади і впливів на регіональному та глобальному рівнях і відповідно не позбавлені асиметрії влади.

Важливо враховувати те, що не всі актори рівномірно залучені в щільну, розгалужену мережу міжнародних взаємодій. Відтак рівень їх залучення в міжнародну політику в основному може бути високий (великі держави), помірний (середні держави), низький (малі держави). Ступінь участі держави в міжнародній політиці може змінюватися в процесі її історичного розвитку.

У XVI ст. наймогутнішою державою Європи була Іспанія, яка упродовж XVI–XVII ст. залишалася одним з найактивніших учасників в боротьбі за владу і вплив на міжнародній арені. Але згодом вона зійшла з історичної авансцени як велика держава і посіла місце другорядної європейської країни. Також з часом змінилася і роль в міжнародній політиці Швеції і Австрії. Зростання могутності і політичного впливу США і СРСР в другій половині XX ст. перетворило їх на глобальних лідерів, які вибудовували всю систему міжнародних відносин у відповідності зі своїми власними цінностями. Вже на зламі століть суттєво змінюється зовнішньополітична траєкторія Китаю, який поступово перетворюється на реальний полюс сили.

Таким чином, активність держави на міжнародній арені залежить від владно-силових ресурсів, зменшення яких може призвести до обмеженої участі в міжнародних справах [3, с. 84].

Ефекти імпульсів матеріальної влади відносно тимчасові – співвідношення можливостей між акторами здатне змінюватися, що призводить до зростання влади одних акторів і занепаду могутності інших.

При визначенні рівня влади держави у світовій політиці визначальним залишається матеріально-силовий чинник, який рельєфно проявляється і в XXI ст. Згідно з новими даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем світу (SIPRI), світові військові витрати в 2019 році зросли до 1,917 трлн дол. Слід зауважити, що частка витрат постійних членів РБ ООН на озброєння від світових витрат в 2019 році становила 60,5%, тобто п'ять держав витрачають на військові цілі більше, ніж всі інші країни світу разом узяті.

Неореалісти не розглядають м'яку силу, джерелами якої є політичні цінності, культура і зовнішня політика як дієвий фактор, стверджуючи, що суб'єкти міжнародних відносин спроможні реагувати тільки на два типи стимулів: економічні і силові.

Попри посилення ролі компонентів м'якої сили, владно-силові продовжують відігравати на міжнародній арені провідне значення та впливати на формат взаємин у різних сферах співпраці.

За умов домінування у світовій політиці групи великих держав зростає складність і неоднозначність відносин суб'єктів світової політики, відзначених асиметричністю влади і взаємозалежністю націй.

Домінуючий центр, який має достатню свободу дій і можливості маневрувати отримує чималі переваги від свого становища на міжнародній арені, але планетарний характер його інтересів вимагає значних витрат. Процес ускладнення сучасної системи міжнародних відносин практично унеможлиблює управління нею одним центром глобального впливу.

Залежно від владно-силових можливостей, специфіки ціннісної орієнтації та світоглядних позицій міжнародні актори схильні по-різному трактувати навколишній світ.

В анархічній системі без вищого уряду держави в умовах глобальної асиметрії будуть прагнути посилити свою владу, діяти превентивно, щоб зменшити ризики для своєї незалежності.

З позицій ефективності функціонування стрижневим ядром для держави на тлі посилення асиметричних взаємодій країн світу і послаблення базових інститутів міжнародного регулювання є власна державна потуга.

У класичних теоріях міжнародних відносин держави розглядаються як єдині традиційні центри міжнародної політики, які беруть участь в розподілі влади в рамках міжнародної системи. Недержавним акторам, передусім, міжнародним організаціям в даних теоріях відводиться незначна роль. Представники реалістичної парадигми розглядають міжнародні організації як суб'єктів, які «існують в міжнародній системі відносин, але не можуть мати істотного впливу на те, що відбувається у світі» [15].

Неореалісти вважають, що міжнародні організації відіграють інструменталістську роль арен для взаємодії головних акторів міжнародних відносин – національних держав [12; 18].

Представники ліберальної і неоліберальної течії дотримуються аналогічних поглядів щодо ролі міжнародних організацій. В розумінні Р. Кохейна і Дж. Ная «міжнародні організації є зручними майданчиками для взаємовигідного співробітництва між державами, і при цьому не мають суттєвої інституційної та нормативної сили» [13; 16].

Існуюча сьогодні конфігурація світового суверенітету залежить як від просторових, так і від тимчасових параметрів, що дає загальне уявлення про асиметрію суб'єктів міжнародної взаємодії.

Асиметрія світового суверенітету як об'єктивне явище зумовлює структурну нерівність держав і дозволяє говорити про «великих» і «малих», «сильних» і «слабких», асиметрію влади між ними. Принцип «одна країна – один голос» нібито зрівнює всіх членів міжнародних організацій. Але голоси впливових держав незмінно виявляються сильнішими, ніж голоси всіх інших номінально рівних їм суб'єктів.

З одного боку документально загальновизнано формальну рівність всіх держав, а з іншого існує реальна абсолютна нерівність, яка проявляється не тільки у параметрах потенціалів держав, а й у правовому полі.

Відмінність спостерігається в статусі постійних і непостійних членів Ради Безпеки ООН. Привілеї великих держав яскраво виражено проявляються в механізмах голосування Ради Безпеки ООН, де п'ять постійних членів мають право вето. Не всі країни також мають право на володіння ядерною зброєю. Держави, які є членами «ядерного клубу», чинять суттєвий тиск на інших, щоб тим самим не допустити набуття ними ядерних технологій і розповсюдження ядерної зброї.

Влада провідних держав часто підтверджується їх величезною роллю в міжнародних інститутах і форумах. Асиметричний розподіл влади призводить до формування прав і правил регулювання взаємодії між державами, в рамках якого держави змагаються як за збереження геополітичного статус-кво, так і свого глобального впливу.

Асиметрія влади в міжнародних відносинах так чи інакше простежується в зусиллях окремих держав, спрямованих на трансформацію інститутів і всієї міжнародної системи з метою реалізації своїх інтересів.

На думку американського вченого Р. Гілпіна «навіть у високоінтегрованій глобальній економіці держави продовжують використовувати свою владу і проводити економічну політику таким чином, щоб це відповідало їхнім національним інтересам [9].

Асиметрія влади – нерівномірний розподіл влади між учасниками міжнародних відносин призводить до домінування декількох держав, які володіють більшими індексами могутності, ніж інші. Домінування проявляється в різних сферах – від військової до економічної і культурної.

Нерівність володіння владою породжує асиметричність взаємодії. Від рівня влади залежить стратегія поведінки держави на міжнародній арені. Залежно від владно-силових ресурсів держава у протистоянні з іншою вдається до широкого діапазону дій – підкоряється, уникає боротьби, нав'язує її.

Асиметрія влади дає можливість провідним державам визначати або суттєво впливати на характер зовнішньополітичної поведінки інших акторів, поширювати власні політичні та економічні стандарти на більшість аспектів міждержавної взаємодії.

Варто зауважити, що ключем до безпеки і виживання кожної держави є влада і балансування, що часто може бути використано в якості механізму посилення позицій на міжнародній арені.

Для одних держав завданням мінімум є збереження своєї державності, тоді як інші спираючись на експансіоністські мотиви, прагнуть до забезпечення загального панування, претендуючи на статус домінуючої сили.

Автор теорії агресивного реалізму американський політолог Дж. Міршаймер вважає, що «великі держави визнають, що найкращий спосіб забезпечити їх безпеку є досягнення гегемонії в даний час, що виключає будь-яку можливість виклику іншої великої держави. Тільки ошукана держава упустить можливість бути гегемоном в системі, тому що думатиме, що вже має достатньо влади, щоб вижити» [14].

Реалістська школа вважає, що багато держав прагнуть збалансувати владу інших з метою встановлення в цій конкурентній боротьбі власної гегемонії. В якості політичного інструменту для досягнення в системі міжнародних координат стабільності може ефективно застосовуватися гегемонія.

Американський політолог Дж. Герц стверджує, що «міжнародна анархія забезпечує центральне місце боротьби за владу «навіть за відсутності агресії або аналогічних факторів» [7, с. 10; 11].

Міжнародний порядок, будучи анархічним є основною причиною балансуєючої поведінки держав. З погляду реалістів анархічність системи міжнародних відносин спонукає держав відноситися одна до одної з підозрою і покладатись лише на свої ресурси і дії (доктрина самодопомоги) з метою забезпечення національних інтересів.

В умовах анархічного порядку, величезного технологічного розриву, асиметрії у військовій і економічній потужності, державі, яка перебуває на нижчих щаблях ієрархії важко розраховувати лише на свої власні сили, з метою забезпечення своєї безпеки – тобто діяти у своїх власних інтересах для того, щоб не стати жертвою більш потужної держави. Це неминуче наштовхує держав на дії спрямовані на нейтралізацію асиметрії влади в міжнародній системі.

Для держави реалізація її національних інтересів виражається в прагненні посилити свою владу. Практика міжнародних відносин свідчить, що «великі держави завжди прагнуть отримати владу над своїми суперниками, маючи на увазі гегемонію в якості кінцевої мети» [8, с. 304]. При досягненні своїх цілей суб'єкти спираються головним чином на силу, яка «у світовій політиці вважається не тільки останнім аргументом, але в дійсності першим і постійним» [10].

Асиметрія влади не може стримувати слабку держава, що бореться за своє виживання. Загроза суверенітету з боку сильнішої сторони спонукає держав використовувати фактично всі наявні ресурси на відміну від противника, через властиву їм асиметрію самовідданості і рішучості [5].

Держави в міжнародних відносинах керуючись мотивом самозбереження перманентно акумулюють силу для реалізації своїх інтересів і цілей. Держави, яким швидше від інших вдається досягнути порівняно вищого рівня могутності, посідають вищі щаблі ієрархії та прагнуть впливати на політику інших.

Взаємодіючи в умовах конкуренції, держави з огляду на свій потенціал, асиметрію влади прагнуть отримати певні переваги в геополітичному просторі, більший доступ до обмежених ресурсів, необхідних для виживання і успішного розвитку.

Навіть слабкіша держава, керуючись власними інтересами, буде завжди намагатися збільшити свої повноваження, матеріальні ресурси, підвищити статус, що призведе до зміни розстановки сил і відносин в рамках системи на її користь. Природне прагнення держав мінімізувати асиметрію продиктовано саме потребами самозбереження.

І все ж незважаючи на існуючі розбіжності у владі, слабкіша сторона намагається налагодити відносини з сильнішою стороною. В багатьох випадках асиметричні відносини є взаємовигідними, тобто учасники взаємодії отримують комплексні вигоди, а односторонні політичні акти можливі хіба що за деяких особливих обставин.

Висновки. Отже, асиметрія влади в міжнародних відносинах є об'єктивною реальністю, а не абстрактною категорією. Асиметрію влади відображає наявна ієрархія держав, які мають різну політичну вагу у владно-силовій композиції міжнародної системи.

Цілком очевидно, що асиметрія влади в міжнародних відносинах є жорстким імперативом сьогодення, яка виникає в результаті нерівномірного розвитку держав, які відрізняються можливостями і потенціалом.

Грунтуючись на раціональній інтерпретації міжнародних відносин, необхідно констатувати, що світовий політичний процес складається з різноманітних форм взаємодії різних за владно-силовим ресурсом суб'єктів, які виходять з реальної оцінки своїх можливостей і виявляють своє реальне значення у певних ситуаціях.

З огляду на міжнародно-політичні реалії можна стверджувати, що не всі суб'єкти міжнародних відносин приймають повноцінну участь у процесі глобального управління та багатосторонньому співробітництві, що може служити певною мірою джерелом посилення владних відносин, розпаду системи цінностей і соціальних норм в глобальному суспільстві.

Досліджуючи приклади асиметрії у владних, силових відносинах між акторами, які належать до різних ієрархічних рангів у міжнародній системі слід зазначити, що асиметрія може призвести до стабільності і не викликати напруги у відносинах, що суперечить нинішній теорії міжнародних відносин про асиметричні відносини між державами.

Бібліографічний список:

1. Кононенко С. Теоретичні передумови розуміння сучасної багатополлярності. Політичний менеджмент. 2013. № 59. С. 145–153.
2. Симония Н. А. Глобализация, структурный кризис и мировое лидерство. Мифы и реальность. Москва: Библиотека «Международной жизни», 2013. 88 с.
3. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Хрестоматия. Москва: Гардарики, 2002. 400 с.
4. Aron R. Paix et Guerre entre les nations. Calmann-Lévy, Paris, 1962. 797 p.
5. Arreguín-Toft I. How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. New York, NY: Cambridge University Press, 2005. 274 p.
6. Dahl R. The Concept of Power. Behavioral Science. 1957. Vol. 2, no. 3. p. 201–215.
7. Donnelly J. Realism and International Relations. Cambridge University Press, 2000. 231 p.
8. Gilpin R. G. The Richness of the Tradition of Political Realism. Neorealism and its Critics. New York, NY: Columbia University Press, 1986. p. 301–322.
9. Gilpin R. A Realist Perspective on International Governance. Globalization: Power, Authority, and Governance, edited by David Held and Anthony McGrew, 2002. p. 237–248.
10. Gray C. World Politics as usual after September 11. Worlds in Collision: Terror and Future of Global Order / Ed. by K.Booth and T.Dunn. Basingstoke, 2002. p. 226–234.

11. Herz J. The Nation-State and the Crisis of World Politics: Essays on International Politics in the Twentieth Century. New York: D. McKa, 1976. 307 p.
12. Jervis R. Cooperation under the security dilemma. World politics. Baltimore, Md., 1978. N 2. p. 167–214.
13. Keohane R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton: Princeton University Press, 2005. 320 p.
14. Mearsheimer John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York, NY: W.W. Norton, 2001.
URL: <https://samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf> (accessed 11.03.2020).
15. Morgenthau H. J. Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace. N.Y.: Knopf, 1950. 618 p.
16. Nye J. S. Peace in parts: Integration and conflict in regional organization. Boston: Little, Brown, 1971. 136 p.
17. Pfetsch Frank R. Power in International Negotiations: Symmetry and Asymmetry. Négociations. 2011 (n 16).
URL: <https://www.cairn.info/revue-negociations-2011-2-page-39.htm> (accessed 12.02.2020)
18. Waltz K.N. Neorealism and its Critics. N.Y.: Columbia univ. press, 1986. 378 p.
19. Womack B. Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity. Journal of Contemporary China. 2004. 13(39), May. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf> (accessed 10.03.2020).
20. Womack B. Asymmetry and International Relationships. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.

References:

1. Kononenko S. Teoretychni peredumovy rozuminnia suchasnoi bahato poliarnosti. Politychnyi menedzhment. 2013. № 59. S. 145–153.
2. Simoniya N. A. Globalizatsiya, strukturnyy krizis i mirovye liderstvo. Mify i realnost. Moskva.: Biblioteka «Mezhdunarodnoy zhizni», 2013. 88 s.
3. Tsygankov P. A. Teoriya mezhdunarodnykh otnosheniy: Khrestomatiya. Moskva: Gardariki, 2002. 400 s.
4. Aron R. Paix et Guerre entre les nations. Calmann-Lévy, Paris, 1962. 797 p.
5. Arreguin-Toft I. How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict. New York, NY: Cambridge University Press, 2005. 274 p.
6. Dahl R. The Concept of Power. Behavioral Science. 1957. Vol. 2, no. 3. p. 201–215.
7. Donnelly J. Realism and International Relations. Cambridge University Press, 2000. 231 p.
8. Gilpin R. G. The Richness of the Tradition of Political Realism. Neorealism and its Critics. New York, NY: Columbia University Press, 1986. p. 301–322.
9. Gilpin R. A Realist Perspective on International Governance. Globalization: Power, Authority, and Governance, edited by David Held and Anthony McGrew, 2002. p. 237–248.
10. Gray C. World Politics as usual after September 11. Worlds in Collision: Terror and Future of Global Order / Ed. by K.Booth and T.Dunn. Basingstoke, 2002. p. 226–234.
11. Herz J. The Nation-State and the Crisis of World Politics: Essays on International Politics in the Twentieth Century. New York: D. McKa, 1976. 307 p.
12. Jervis R. Cooperation under the security dilemma. World politics. Baltimore, Md., 1978. N 2. p. 167–214.
13. Keohane R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton: Princeton University Press, 2005. 320 p.
14. Mearsheimer John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York, NY: W.W. Norton, 2001.
URL: <https://samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf> (accessed 11.03.2020).
15. Morgenthau H. J. Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace. N.Y.: Knopf, 1950. 618 p.
16. Nye J. S. Peace in parts: Integration and conflict in regional organization. Boston: Little, Brown, 1971. 136 p.
17. Pfetsch Frank R. Power in International Negotiations: Symmetry and Asymmetry. Négociations. 2011 (n 16).
URL: <https://www.cairn.info/revue-negociations-2011-2-page-39.htm> (accessed 12.02.2020)
18. Waltz K.N. Neorealism and its Critics. N.Y.: Columbia univ. press, 1986. 378 p.
19. Womack B. Asymmetry Theory and China's Concept of Multipolarity. Journal of Contemporary China. 2004. 13(39), May. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ed61/fecb11d32e3eda43377b76c31d4799483056.pdf> (accessed 10.03.2020).
20. Womack B. Asymmetry and International Relationships. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.

Derevianko I. P. Asymmetry of power in international relations

The article is devoted to a comprehensive study of the asymmetry of power in a complex system of international relations, which is characterized by a particularly high degree of global stratification, integration and asymmetric interdependence. Uneven distribution of power, increasing the number of asymmetric threats at the beginning of the XXI century, limited degree of study of the research topic in the domestic literature highlights the need to understand the asymmetry of power in international relations. In determining the power of the state in world politics, the determining factor is the material and power factor, which is clearly manifested at the present stage of development. Asymmetry of power –

uneven distribution of power between participants in international relations leads to the dominance of several states that have higher indices of power than others. Dominance is manifested in various areas – from military to economic and cultural. Inequality of power creates an asymmetry of interaction. The strategy of the state's behavior in the international arena depends on the level of power. The ratio of total power capabilities between actors can change, which leads to an increase in the power of some actors and the decline of power of others. The asymmetric distribution of power leads to the formation of rights and rules governing the interaction between states, in which states compete for the preservation of the geopolitical status quo and their global influence. Despite the growing role of soft power components, the power continues to play a leading role in the international arena and to influence the format of relations in various areas of cooperation. In general, asymmetry can lead to stability and not cause tension in relations, which contradicts the current theory of international relations on asymmetric relations between states.

Keywords: *asymmetry, power, international relations, state, power-force resource, subject.*